

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ВИЈЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Одлуком Вијећа Филолошког факултета од 17. 2. 2022. именована је Комисија за оцјену мастер рада под насловом „Детекција у роману *Хазарски речник* Милорада Павића и књизи *Њујоршка трилогија* Пола Остера“, кандидаткиње Тијане Ђерић, са Студијског програма за српски језик и јужнословенске књижевности. Комисија у саставу: доц. др Горан Радоњић, ментор, проф. др Лидија Томић, чланица, проф. др Татјана Јововић, чланица, подноси

ИЗВЈЕШТАЈ О ОЦЈЕНИ МАСТЕР РАДА

Мастер рад „Детекција у роману *Хазарски речник* Милорада Павића и књизи *Њујоршка трилогија* Пола Остера“ кандидаткиње Тијане Ђерић садржи 78 страница текста. У складу са Правилима студирања на мастер студијама укључује „Сажетак“ са кључним ријечима, „Abstract“ и кључне ријечи на енглеском језику и „Садржај“. Слиједе поглавља: I. Увод, унутар кога је потпоглавље 1. *Предмет и циљ истраживања*, затим II *Настајак и еволуција детективског жанра*, са потпоглављима: 1. *Термини и појмови детективике*, 2. *Дистинкције у односу на криминалистички и готски жанр*, 3. *Историјат (почетак детективике)*, 4. *Детективика у XVIII и XIX вијеку*, слиједи III. *Одлике детективског жанра*, са потпоглављима 1. *Конвенције детективике*, 2. *Класична школа детективике*, 3. *Утицај постмодернизма на детективски жанр*, 4. *Постмодерна детекција*, онда IV *Метафизичка детекција у роману Хазарски речник Милорада Павића и књизи Њујоршка трилогија Пола Остера*, са потпоглављима 1. *Детекција*, 2. *Притовиједање и питање ауторства*, 3. *Фигура детектива*, 4. *Читање*, 5. *Питање разријешености случаја*, па V *Мистерија текста: црвене биљежнице код Остера и Даубманусовог речника код Павића*, са потпоглављима 1. *О издањима Хазарског речника*, 2. *Мотив црвене биљежнице у Граду од стакла, Духовима и Закључаној соби*, иза кога је VI *Мотив двојника*, VII *Проблематизовање граница међу свјетовима* и VIII *Закључци*, а на крају је IX *Литература*.

Композиција рада указује на озбиљност, утемељеност и систематичност приступа теми, на издвајање аспеката важних за значење изабраних књига, као и на њихово сагледавање из различитих аспеката.

У *Уводу* је истакнут предмет и циљ истраживања, као и композиција рада. Указано је на значај и популарност детективског жанра у различитим умјетностима. Дат је поглед на рецепцију Милорада Павића и Пола Остера, као веома читаних и високо вреднованих аутора у разним културама, и на њихово мјесто у разумијевању периода коме припадају, као и за разумијевање детективског жанра, чије конвенције проблематизују и иновирају, посебно у књигама *Хазарски речник* и *Њујоршка трилогија*.

Поглавље *II Настанак и еволуција детективског жанра* даје термилошко и појмовно одређење за детективски жанр, при чему се оцртава његов развој, а онда он и разграничава од сродних жанрова, као што су криминалистички и готски. Иако се за зачетника тог типа текста узима Едгар Алан По, кандидаткиња скреће пажњу на то да је теорија пронашла детективске елементе у фолклору, у *Библији*, у античким текстовима различите природе. То је у складу са Борхесовом идејом да је По створио посебног читаоца, читаоца детективских фикција, који прилази тексту са одређеним очекивањима. Зато и у текстовима који строго узев не припадају детективском жанру такав читалац налази неке елементе и уводи их у интерпретативну стратегију која детективско ставља у први план.

Поглавље *III. Одлике детективског жанра* указује на конвенције по којима се тај жанр препознаје, као и на њихову еволуцију. Пажња је посвећена ономе што теоретичари означавају као класична детективска школа, и унутар тога фигури детектива, злочину односно мистерији и процесу детекције. Сагледавају се и варијације унутар класичног, златног доба, као и касније, посебно у *hard-boiled* прози. Прави се и паралела између детекције и читања. Затим се разматрају промјене у књижевности које је донио постмодернизам, и како су оне утицале на развој детективског жанра и које су све конвенције проблематизоване и измијењене. Резултат тог сусрета детективског жанра са постмодернистичком логиком јесте метафизичка детекција. Наводе се дефиниције метафизичке детекције, по којима тај тип одликују „темељна питања која поставља о наративу, тумачењу, субјективности, природи стварности и ограничењима знања“, а важно је и да она „пародира или руши традиционалне конвенције детективске приче“. Ту је присутна и метафикционалност, јер се скреће пажња на конструкцију текста.

У поглављу *IV Метафизичка детекција* у роману Хазарски речник Милорада Павића и књизи Њујоршка трилогија *Пола Остера* упоређују се двије књиге са становишта детекције, приповиједања, фигуре детектива, читања и разрјешења. Тумачење се заснива и на поређењу изабраних текстова са моделом класичног детективног жанра и уочавању у којим све аспектима долази до помјерања од тог модела, што открива која се све значења јављају као последица одступања и варијација. Међу бројним аналогијама издваја се тема идентитета, код Павића идентитета заједнице, код Остера идентитета појединца, затим пародија, аутореференцијалност, проблематизовање ауторства, оспоравање граница између стварности и фикције, питања истине. На крају обје књиге умјесто разрјешења јавља се нова мистерија која указује, како тумачи кандидаткиња, „на немогућност да се дође до коначних рјешења“, и да је ту „незавршеност једино што траје“.

Важни мотиви у Павићевој и Остеровој књизи стављени су у фокус у поглављу *V Мистерија текста: црвене биљезнице код Остера и Даубманусовог речника код Павића*, па се отварају теме текста у тексту, палимпсеста, интерпретације, интертекстуалности, метафикције.

Павић и Остер испитују теме идентитета, па се као дио те шире теме јавља и мотив двојника, чиме се кандидаткиња бави у поглављу *VI Мотив двојника. У Хазарском речнику* је на самом почетку дата, како тумачи кандидаткиња, „проблемска ситуација“ у вези са губитком идентитета и питањем којој ће се вјери Хазари приклонити, а читаоцу се „даје могућност да дијелове идентитета покуша саставити, те тако постане учесник у грађењу свијета“. Закључује се да фигура двојника „осим упућивања на двојност људске природе, узрокује и неухватљивост приче, међусобно искључивање и сукобљавање“. Мотив двојника јавља се и у сва три дијела Остерове *Њујоршке трилогије*. Тако, јунак преузима туђи идентитет, сусреће ликове са истим именом, а и само Остерово име јавља се као име лика.

У поглављу *VII Проблематизовање граница међу свјетовима* у првом плану су, како се каже, „односи између књижевности, истине, фикције, стварности, историјског и фиктивног“ у Павићевој и Остеровој књизи. Због успостављања различитих наративних нивоа важна је и метафикционалност.

Своје увиде кандидаткиња сумира у поглављу *VIII Закључци*. Сматра да у двије изабране књиге „детективски жанр представља поље за испитивање наративних теорија и онтолошких питања“, као и да се у њима на разне начине преиспитује детективски жанр. С

обзиром на улогу читаоца као својеврсног детектива, кандидаткиња тумачи да „наратив, па и мистерија, прелази границе текста“. У оба текста важна је ауторефлексивност. Осим бројних сличности, кандидаткиња примјећује и разлике између Павићевог и Остеровог текста, а оне се тичу фантастике (која је доминантна код Павића, а одсутна код Остера), а из изабране истраживачке перспективе битно је и то што се *Њујорика трилогија* издаје као детективски роман, а *Хазарски речник* не, мада су и у једном и у другом конвенције детективног жанра веома истакнуте.

У литератури су пописани извори и критичка литература, која броји педесет јединица, од којих тринаест на енглеском.

У тумачењу двије комплексне књиге кандидаткиња је показала способност за наратолошку и компаративну анализу, као и за креативно коришћење различитих теоријских увида. Њено издвајање значајних фрагмената и мотива, и њихово тумачење, говори о способности да се оријентише у интерпретацији и да вишеслојним и густим текстовима приступи на логичан и систематичан начин. Рад представља допринос у тумачењу двије важне књиге од двају кључних аутора нашег времена, као и прилог теорији детективног жанра.

С обзиром на наведено, Комисија предлаже Вијећу да прихвати извјештај и одобри јавну одбрану мастер рада кандидаткиње Тијане Ђерић.

Никшић, 11. 11. 2024.

Комисија

Доц. др Горан Радоњић, ментор

Проф. др Лидија Томић, чланица

Проф. др Татјана Јововић, чланица

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
Primljeno: 12.11.2024.			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
03	1686/4		